



# Den sidste tid

SUNDHEDSKLYNGE NYKØBING FALSTER

SAMTALE MED BORGEREN OM DEN SIDSTE TID

# Til dig,

## der skal pleje borgerne i den sidste tid

Denne guide indeholder inspiration og vejledning til, hvordan du som sundhedsfaglig kan tale med borgere og pårørende om deres ønsker i den sidste tid. Der er også nogle forslag til sætninger og vendinger, du kan bruge.

Det er individuelt, hvordan og hvornår der tales om de forskellige emner, og hvilke af de foreslåede spørgsmål, der passer bedst.

Samtalen om den sidste tid skal måske foregå over flere, kortere samtaler.

Andre gange vil det være mere naturligt, at I kommer igennem alle emnerne under en enkelt samtale.

Hvis det er en planlagt samtale, er det vigtigt, at du sætter dig godt ind i borgerens helbredstilstand, så du kan afklare, hvem der er den rette til at tage samtalen.

Overvej altid, om pårørende skal inviteres med. Det bestemmer borgeren, men de fleste vil gerne have deres pårørende med.



## Før samtalen

En samtale med borgeren omkring praktiske og følelsesmæssige ting i forbindelse med den sidste tid kan give borgeren afklaring og tryghed. Det kan være med til at skabe bedre plads til, at borgeren kan fokusere på de ting, der betyder noget i den sidste del af livet.

I nogle tilfælde vil denne type samtale opstå spontant. Andre gange er det noget, I planlægger på forhånd. I disse tilfælde aftaler personalet tid og sted for samtalen med borgeren, og om hvorvidt, der skal inviteres læge, pårørende eller bestemte plejepersoner med til samtalen.

Nogen vil gerne have lidt tid til at tænke over samtalen på forhånd. Sørg for, at de får en god og tryk forklaring på, hvad samtalen drejer sig om.

Det er vigtigt, at den der afholder samtalen med borgeren, har en god relation. Hvilken faggruppe er underordnet, så længe borgeren føler sig tryk i det.

Vi har lavet en pjece til borgerne, hvor de kan læse om deres muligheder for selv at bestemme over deres behandling.

Tag den med til dem, hvis du synes, det passer godt til borgeren eller de pårørende.



## Samtalen

Når det er tid til at tage samtalen med borgeren, er det vigtigt, at du sikrer dig, at borgeren og de pårørende forstår, hvad samtalen skal handle om. Du kan med fordel bruge de forslag til spørgsmål, du får i denne guide.

Det er vigtigt, at du i samtalen med borgeren så vidt muligt forsøger at bruge åbne spørgsmål, som inviterer til samtale. Og husk at lytte.

*Tag altid udgangspunkt i det, der fylder mest for borgeren*

Sørg for, at I kommer omkring de ting, der under alle omstændigheder skal tales om.

Sæt så god tid af til samtalen som muligt, og sørg for at skabe de bedst mulige fysiske rammer, hvor I kan tale trygt og uforstyrret.

### OM FRAVALG

Til samtalen skal du som plejepersonale være meget opmærksom på ikke at give indtryk af, at borgeren selv kan bestemme alt. En del afgørelser vil være lægens.

Derfor vil en samtale mellem dig og borgeren også ofte skulle følges op af en lægesamtale.

Lægen må gerne give mundtlig besked om et fravalg, men skal også sørge for at sende besked om det i en korrespondance, så det kan komme til at stå i NEXUS på den rigtige måde.

Borgeren har muligvis udfyldt et livstestamente eller et behandlingstestamente. Spørg til det.

## Den sidste tid

For borgerne og evt. pårørende, kan det skabe ro at få afklaret praktiske detaljer omkring den sidste tid.

Det har også betydning for de fleste at tale om, om deres liv, om hvad der har givet værdi for dem og om eksistensielle forhold i øvrigt. Eller om hvad de har tænkt, der skal ske efter døden – fx hvilket tøj de skal have på, ønsker til salmer og måske særlige ting, der skal ske ved bisættelse eller begravelse.

### DE SIDSTE LEVEDØGN

Vi har også lavet to pjecer, der kan udleveres til de pårørende om det typiske forløb, når et menneske dør.

Pjecerne egner sig ikke til at blive udleveret ved den samtale, som denne pjece handler om, men det kan alligevel være nyttigt for dig at orientere dig i dem på forhånd. Måske stiller borgeren spørgsmål om nogle af de ting, der er dækket i pjecen til de pårørende.

På de næste sider har vi samlet nogle huskereglere og sætninger, som kan understøtte din samtale med borgere og pårørende. De kan bruges, som de er eller som inspiration.

Vi har også lavet et lommekort med en lidt kortere version af sætningerne, som du kan have lige ved hånden i hverdagen.



## Det skal du huske

### OM GENOPLIVNINGSFORSØG OG LIVSFORLÆNGENDE BEHANDLING

Mange borgere kender naturligvis ikke lovgivningen om fravalg af livsforlængende behandling og genoplivningsforsøg. Derfor er det vigtigt, at du oplyser dem om at:

Hjælp borgerne til at vide, hvilke muligheder de har

1. Når en borger er alvorligt syg, er borgerens læge forpligtet til at tage stilling til behandlingsniveauet. Er borgeren habil, kan han eller hun altid sige 'nej tak'.
2. Ingen kan kræve en bestemt behandling.
3. Det er altid en læge, der bestemmer, om en bestemt behandling skal tilbydes.
4. En borger, der har en sygdom, kan på forhånd bestemme, at der ikke skal forsøges genoplivning ved hjertestop.
5. Alle kan altid sige 'nej tak' til en tilbudt behandling – også livsforlængende behandling.

## Samtaleguide

- "Jeg vil gerne invitere dig (og evt. dine pårørende) til en samtale om, hvordan vi kan give dig den bedst mulige pleje i din sidste levetid."
- "Det er vigtigt for os at respektere dine behov og ønsker i forhold til den sidste tid, så derfor har vi brug for at tale med dig om dem."
- "Har du nogle bekymringer om den sidste tid?"
- "Har du nogle ønsker i forhold til den sidste tid, som du vil fortælle om? Det kan både være stort og småt."
- "Har du talt med dine pårørende om, hvad du har af ønsker?"
- "Har du et livstestamente eller et behandlingstestamente?"
- "Som sundhedspersonale er vi forpligtet til at gå i gang med genoplivningsforsøg, hvis ikke andet er aftalt. Hvad tænker du om det?"
- "Ved du, at du sammen med din læge kan beslutte, hvad der skal ske, hvis du får hjertestop?"
- "Har du gjort dig nogle tanker omkring selve døden?"
- "Har du tænkt over, hvor du gerne vil dø henne?"
- "Er der nogle, som du ønsker at have omkring dig når du dør? Fx bestemte pårørende, en præst eller en våger?"
- "Har du nogle ønsker til, hvad der skal ske efter døden? Fx ønsker til tøj, salmer eller andet?"



## Om denne pjece

Denne pjece er udarbejdet af Sundhedsklynge Nykøbing Falster i samarbejde med Dansk Selskab for Patientsikkerhed til udviklingsindsatsen *Den Sidste Tid*. Pjecen er en del af en serie materialer henvendt til både borgere og fagpersonale.

Sundhedsklyngen består af Guldborgsund, Vordingborg og Lolland kommuner, De Praktiserende Læger (PLO), Sjællands Universitetshospital Nykøbing F., Psykiatrien, Patientinddragelsesudvalget og Det Nære Sundhedsvæsen i Region Sjælland.

For yderligere information, kontakt:  
[nfs-klynge@regionsjaelland.dk](mailto:nfs-klynge@regionsjaelland.dk)



### Vordingborg Kommune

Telefon 55 36 36 36  
[www.vordingborg.dk](http://www.vordingborg.dk)



### Guldborgsund Kommune

Telefon 54 73 10 00  
[www.guldborgsund.dk](http://www.guldborgsund.dk)



### Lolland Kommune

Telefon 54 67 67 67  
[www.lolland.dk](http://www.lolland.dk)

